

Η αντιμετώπιση των διαφορών που φέρνει στην επιφάνεια ακόμη και η πιο ουδέτερη – αν υποτεθεί ότι υπάρχει τέτοια – περιγραφή του τι ισχύει ως προς την ψυχανάλυση σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, γεννά ένα σύνολο θεμελιωδών ερωτημάτων γύρω από τη λειτουργία της. Τα ερωτήματα αυτά θα μπορούσαν να δώσουν το έναυσμα για μια συζήτηση που έχει άλλωστε καταστεί αναπόφευκτη εν όψει της εναρμόνισης για μια συζήτηση των ευρωπαϊκών νομοθεσιών.

ΤΙΠΟΤΕ δεν φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, πιο αντιφατικό και ερμητικό από τις πολεμικές γύρω από την ψυχανάλυση, που ξέσπασαν στη Γαλλία εδώ και ένα χρόνο, όταν άρχισε να γίνεται λόγος για τη σύσταση ενός «τακτικού συμβουλίου» ψυχαναλυτών. Δεν μπορούμε να καταλάβουμε τι διακυβεύεται στη διαμάχη αυτή – τη σημαντική για το μέλλον της ψυχανάλυσης – αν δεν την επανατοποθετήσουμε σε ευρωπαϊκή βάση. Η κατάσταση είναι περίπλοκη, σχεδόν λαβρινθώδης, και οι σχετικές ρυθμίσεις διαφέρουν πολύ από τη μια χώρα στην άλλη. Όμως, εν όψει της εναρμόνισης των νομοθεσιών, οι υπολανθάνουσες έως τώρα διαφορές αποκαλύπτονται σε όλη τους την έκταση. Προσπαθήσαμε λοιπόν να καταγράψουμε πώς έχουν τα πράγματα σε ορισμένες χώρες, για να επιχειρήσουμε να εξηγήσουμε τις αποκλίσεις σε ό,τι αφορά τη θέση και το ρόλο του κράτους. Πρόκειται για μια απόπειρα δύσκολη αν όχι παρόλομη, ακριβώς λόγω της τεράστιας ποικιλίας απόψεων. Απόδειξη, η αδυναμία να χρησιμοποιήσουμε ένα κοινά αποδεκτό λεξιλόγιο:

πολυάριθμες αντιθέσεις και σχίσματα στην ιστορία της ψυχανάλυσης αρθρώνονται γύρω από τον ορισμό λέξεων όπως ψυχολογία, ψυχανάλυση, ψυχοθεραπεία, ψυχιατρική, αναλυτική θεραπεία...

Η εντύπωση που ενδεχομένως δίνεται ότι επιμένουμε περισσότερο στην «περίπτωση» της Γαλλίας οφείλεται στο ότι, λόγω ακριβώς της επίδρασης που άσκησε ο Lacan, η περίπτωση αυτή, παρ' όλη την ιδιαιτερότητά της, προβάλλει ως «αναλυτική» ή ενδεικτική.

Γνωρίζουμε ότι από πολύ νωρίς προβλήματισε τον Freud το ζήτημα της νομιμοποίησης της ψυχανάλυσης και των συνεπειών της ανακάλυψης του ασυνειδήτου: έτσι, ίδρυσε αρχικά την Ψυχαναλυτική Εταιρεία της Βιέννης, και αργότερα, όταν οι εταιρείες πολλαπλασιάστηκαν (Εταιρεία της Ζυρίχης υπό τον Jung και του Βερολίνου υπό τον Karl Abraham), ίδρυσε το 1910 τη Διεθνή Ψυχαναλυτική

Ένωση (IPA), η οποία συνάσπιζε τις ευρωπαϊκές και αμερικανικές εταιρείες ψυχανάλυσης.

Υποδείκνυε έτσι την ανάγκη σχηματισμού φορέων που θα αυτονομιμοποιούνταν, θα αλληλοαναγνωρίζονταν και θα διέπονταν από έναν στοιχειώδη κανονισμό, πράγμα που θα επέτρεπε τον απαραίτητο ορισμό της ψυχανάλυσης και της δραστηριότητας εκείνων που την ασκούν. Ταυτόχρονα, στο συχνά μνημονεύσιμο κείμενο με τίτλο «Το περιεχόμενο αληθείας της ψυχανάλυσης» (Νέες διαλέξεις περί της εισαγωγής στην ψυχανάλυση, 1933), αποσυσχέτιζε σαφώς την ψυχανάλυση ως ανακάλυψη μιας αλήθειας για τον άνθρωπο, και την ψυχανάλυση ως θεραπεία.

Κι όμως, αν κρίνουμε από την κατάσταση σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης, και ιδίως στη Γερμανία ή τη Σουηδία, φαίνεται πως η επίσημη αναγνώριση της ψυχανάλυσης, η πανεπιστημιακή κατάρτιση των ψυχαναλυτών, η καθιέρωση επίσημης άδειας ασκήσεώς της, και

ο διακανονισμός των τρόπων αποζημίωσης της θεραπείας, έχουν μεταβάλει το ίδιο το περιεχόμενο των ερωτημάτων που απασχολούν σήμερα την ψυχανάλυση, και έχουν προκαλέσει μian οιονεί προσάρτηση της ψυχανάλυσης στην ιατρική.

Γερμανία: η παράταξη της ιατρικοποίησης

Η απλή σύγκριση τεσσάρων χωρών, της Γερμανίας, της Σουηδίας, της Ιταλίας και της Γαλλίας, δείχνει πως η κατάσταση μπορεί να χειροτερεύσει: αν η Γαλλία αντιπροσωπεύει την οριακή περίπτωση της χώρας όπου οι σχέσεις με το κράτος είναι εντελώς συγκεχυμένες, η Σουηδία και η Γερμανία μπορούν να τοποθετηθούν στο άλλο άκρο του φάσματος, ως οι χώρες με τις πλέον περιοριστικές νομοθεσίες, όπου η εξάρτηση από το κράτος είναι ιδιαίτερα έντονη. Κάπου στη μέση βρίσκεται η Ιταλία, όπου πρόσφατα

ψηφίστηκε ένας νόμος που θεσμοθετεί την «επαγγελματική κατηγορία των ψυχοθεραπευτών», η εφαρμογή του όμως είναι ακόμη υπό επεξεργασία. Στην Ο.Δ.Γ. υπάρχει από το 1967 μια πολύ αυστηρή νομοθεσία για την αναλυτική πρακτική η οποία καθορίζεται από τις «Οδηγίες περί της εισαγωγής της αναλυτικής ψυχοθεραπείας, της βασισμένης στην ψυχολογία του βάθους» (βλ. Gottfried Appy, Federation europeenne de psychanalyse, Bulletin, αρ. 31, φθινόπωρο 1988). Από τη μεταπολεμική περίοδο, οι Γερμανοί ψυχίατροι επιδιώκουν να πετύχουν την αναγνώριση της νευρώσεως ως «νόσου», και τη σχετική αναπροσαρμογή των ιατρικών ασφαλίσεων. Σε κάθε νόσο, αρμόζει μία θεραπεία, επισήμως αναγνωρισμένη. Εκεί ακριβώς βασίζεται και η αναγνώριση της ψυχανάλυσης. Οι υπέρμαχοι της κρατικής αναγνώρισης αντιλαμβάνονται τον έλεγχο που ασκεί

το κράτος στους ψυχαναλυτές – και γενικότερα στους ψυχοθεραπευτές – σαν ένα είδος εγγύησης και προστασίας για τους ασθενείς. Κατ' αυτόν τον τρόπο στήνεται μια ολόκληρη θεσμική και ιατρική δομή. Εν πρώτοις ένας κατάλογος «θεραπευτικών» οδηγιών, και ακολούθως μια σειρά από διαδικασίες ελέγχου: η αναλυτική θεραπεία υπόκειται σε ιατρική γνωμάτευση, η οποία εξαρτάται με την σειρά της από την αξιολόγηση μιας επιτροπής πραγματογνωμόνων, που εξετάζει τα κριτήρια που καθιστούν αναγκαία τη θεραπεία, και δίνει ή δεν δίνει την έγκρισή της. Τα ασφαλιστικά ταμεία δικαιολογούν και καλύπτουν συνήθως 160 συνεδρίες. Η εκπαίδευση και τα προσόντα των ψυχοθεραπευτών έχουν κωδικοποιηθεί με πολύ συγκεκριμένο τρόπο και η ψυχανάλυση περιλαμβάνεται ως ειδικότητα στον κύκλο των ιατρικών σπουδών: η «εφαρμοσμένη ψυχοθεραπεία» αποτελεί αντικείμενο εξετάσεων και επιτάσσει την δημιουργία νέων εδρών επιστημονικής διδασκαλίας.

Οι ψυχολόγοι μπορούν κι αυτοί να γίνουν ψυχαναλυτές: πρέπει να ολοκληρώσουν με επιτυχία έναν κύκλο σπουδών ψυχανάλυσης σ' ένα αναγνωρισμένο από το κράτος ινστιτούτο ψυχανάλυσης. Όσο για εκείνους που δεν είναι ούτε γιατροί ούτε ψυχολόγοι, δεν υπάρχει κανείς τρόπος να αποκτήσουν την άδεια άσκησης της ψυχανάλυσης. Στο ίδιο *Δελτίο της Ευρωπαϊκής Ψυχαναλυτικής Ένωσης*, ο Gottfried Appy, κάνει λόγο για την «αυτο-αποξένωση» των Γερμανών ψυχαναλυτών και παρατηρεί ότι «η γερμανική νομοθεσία ανάγκασε άμεσα τους ψυχαναλυτές να εγκαταλείψουν τη «βέβηλη ανάλυση» (δηλαδή την ανάλυση που ασκείται από μη-γιατρούς), η οποία αποκαλείται επίσης και κοσμική ανάλυση. Το αν η ψυχανάλυση θα πρέπει ή όχι να ασκείται μόνο από γιατρούς είναι ένα από τα κεντρικά ερωτήματα του Freud, ο οποίος είχε αφιερώσει το 1926 ένα βιβλίο με αυτόν ακριβώς τον τίτλο, το *Ζήτημα της βέβηλης ψυχανάλυσης*, με αφορμή τη δίκη ενός μέλους της Ψυχαναλυτικής Εταιρείας της Βιέννης, που κατηγορήθηκε για παράνομη άσκηση της ιατρικής. Τέτοιες δίκες παρεμπιπτόντως αφθονούν στην ιστορία της ψυχανάλυσης, ειδικά στη Γαλλία, στην δεκαετία του '50, αναδεικνύοντας ήδη από τότε τη σημασία του ζητήματος, και προκαλώντας διασπάσεις και σχίσματα στους κόλπους του διεθνούς ψυχαναλυτικού κινήματος.

Η ψυχανάλυση θεωρείται πλέον στη Γερμανία ως γνώση που μπορεί να κατακτηθεί και ως πρακτική της οποίας η «αποτελεσματικότητά» σε ιατρικό επίπεδο μπορεί να αφορά όλη τη σφαίρα επαγγελματιών της ψυχολογίας (κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, ψυχοθεραπευτές...).

Η Γερμανική Ψυχαναλυτική Εταιρεία (DPV), που είχε 20 μέλη το 1956, είναι σήμερα μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες στους κόλπους της Διεθνούς Ψυχαναλυτικής Ένωσης: το 1988 είχε περισσότερα από εξακόσια μέλη. Όμως ο αριθμός των εν ενεργεία ψυχοθεραπευτών εκτιμάται γύρω στους εννέα με δέκα χιλιάδες. Οι ψυχαναλυτές αποτελούν πλέον μια μειοψηφία μέσα σ' ένα σύνολο, δύσκολα οροθετούμενων, ετερόκλητων πρακτικών που αποκαλείται «ψυχοθεραπεία».

Σουηδία: κοινωνική οντοπία

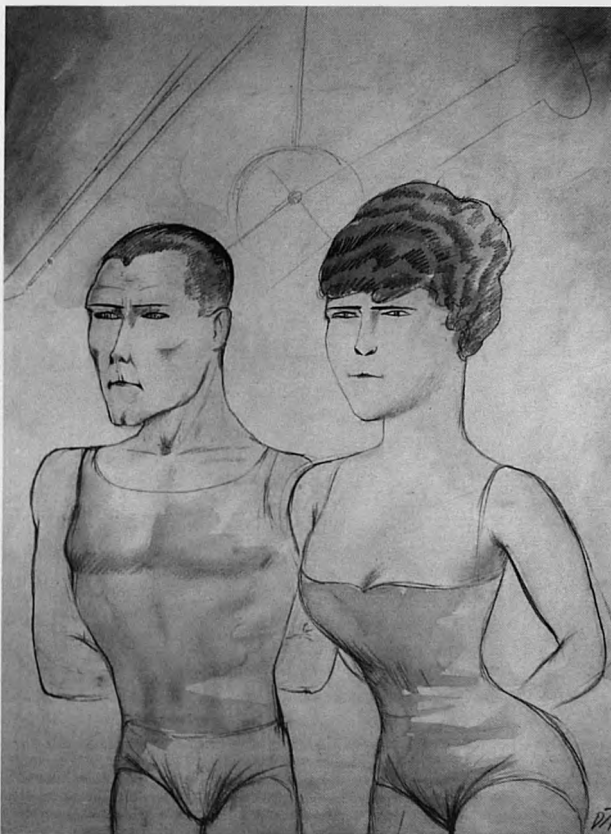
Στη Σουηδία η ψυχοθεραπεία και η ψυχανάλυση ορίζονται βάσει της έννοιας «ψυχική υγιεινή». Μετά την σχετικά αργοπορημένη ίδρυση της Ψυχαναλυτικής Εταιρείας της Σουηδίας (1934), επικρατέστερη υπήρξε η αμερικανική εκδοχή της ψυχανάλυσης. Είναι γνωστή η αποφασιστική επίδραση των συνδεδεμένων με την Διεθνή

Ψυχαναλυτική Ένωση αμερικανικών εταιρειών κατά την αμέσως μεταπολεμική περίοδο (βλ. E. Roudinesco, *La Bataille de cent ans, histoire de la psychanalyse en France*, τόμος 2) και ο ρόλος τους για την ένταξη της ψυχανάλυσης στο πεδίο της ιατρικής με τη θεωρία της ego psychology και της προσαρμογής στην πραγματικότητα.

Η σουηδική ψυχανάλυση – εννοούμενη ως μία από τις δυνατότητες της ψυχοθεραπείας – αναγνωρίστηκε επίσημα, στο πλαίσιο μιας γενικότερης κίνησης για την αναδιοργάνωση του ψυχιατρικού συστήματος. Πράγματι, εδώ και μια δεκαετία, και υπό την προτροπή ψυχιάτρων που διέθεταν αναλυτική κατάρτιση, τα ψυχιατρικά άσυλα και νοσοκομεία αντικαταστάθηκαν από ένα ανοιχτό σύστημα κέντρων ψυχικής υγιεινής, που επέτρεψε την ανάπτυξη της περιφερειακής ψυχιατρικής – κοινωνική ψυχιατρι-

κή, εξω-ιδρυματικές θεραπείες – και άνοιξε για όλες τις μορφές ψυχοθεραπείας νέους δρόμους παρέμβασης.

Αντίθετα απ' ό τι στη Γερμανία, είναι στο όνομα της «απο-ιατροποίησης» της ψυχιατρικής και της επανεξέτασης σε ανθρωπιστική βάση της θεραπείας των «ψυχικά ασθενών», που η ψυχανάλυση εισάγεται, εν μέρει τουλάχιστον, ως εναλλακτική θεραπευτική πρόταση. Η παράδοση της κοινωνικής πρόνοιας και της ψυχικής υγιεινής (που και στη Γαλλία αποτελεί μια σημαντική διάσταση της ψυχιατρικής πολιτικής) δίνει μιαν άλλη εκδοχή της ψυχανάλυσης, αγνοημένη καθώς φαίνεται σε άλλες χώρες, την εκδοχή της «ανθρωπιστικής επιστήμης»: Θα μπορούσε να υπάρχει μια συνάφεια ανάμεσα σε μια δυνατή κοινωνική πρόοδο και στην ανάπτυξη της ψυχανάλυσης. Όπως τονίζει, στο ίδιο *Δελτίο της Ευρωπαϊκής Ψυχαναλυτικής*

Ένωσης, αρ. 31, ο Clarence Crafoord, ψυχαναλυτής στη Στοκχόλμη και μέλος της Διεθνούς Ψυχαναλυτικής Ένωσης: «Είμαστε έτοιμοι να αγωνιστούμε για την ψυχανάλυση ως βασική επιστήμη, απαραίτητη για την ανθρωπιστική θεώρηση της ψυχιατρικής και της ψυχολογίας».

Από την άποψη της νομικής οργάνωσης, προκειμένου να αποκτήσει κανείς την άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος στη Σουηδία, είναι, εδώ και δέκα χρόνια, υποχρεωτική μια επίσημη κατάρτιση στην ψυχοθεραπεία. Είναι εγκεκριμένα αρκετά προγράμματα σπουδών, μεταξύ των οποίων και το ψυχαναλυτικό πρόγραμμα που είναι ανοιχτό, όπως και στη Γερμανία, σε γιατρούς και ψυχιάτρους, και με την ολοκλήρωση του οποίου απονέμεται ο τίτλος του «αναγνωρισμένου από το κράτος θεραπευτή». Από τις δύο κύριες εταιρείες – την Ψυχαναλυτική Εταιρεία της Σουηδίας, αναγνωρισμένη από την Δ.Ψ.Ε., και την «Svenska föreningen for holistisk psykoterapi och psykoanalys», μόνο η πρώτη διευθύνει εκπαιδευτικό ινστιτούτο αναγνωρισμένο από το κράτος. Υπάρχουν 2000 περίπου ψυχοθεραπευτές από τους οποίους μόνο ένα 10% είναι μέλη και των δύο ψυχαναλυτικών εταιρειών, περίπου δηλαδή 200 ψυχαναλυτές, μια ελάχιστη επομένως μειοψηφία, οι οποίοι μοιράζονται σε δύο πολύ διαφορετικές επαγγελματικές κατηγορίες: τους γιατρούς και τους ψυχολόγους.

Ο γιατρός αναλυτής δεν μπορεί να απαιτήσει από τον ασθενή του παρά την αμοιβή δεκαπέντε συνεδριών το χρόνο, (ακόμη κι αν η θεραπεία απαιτεί διακόσιες), καθώς οι υπόλοιπες καλύπτονται από την κοινωνική ασφάλιση. Αντίθετα, οι μη-γιατροί αναλυτές, οι οποίοι ωστόσο διαθέτουν επίσης άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, δεν μπορούν να αξιώσουν συμμετοχή της ασφάλισης στα έξοδα θεραπείας των αναλυόμενων τους. Κινδυνεύουν λοιπόν να βρεθούν χωρίς πελατεία, ενώ κατά τον Clarence Crafoord οι γιατροί αναλυτές αναγκάζονται να κάνουν όλο και περισσότερους «συμβιβασμούς ανάμεσα στις επιταγές της αυτονομίας και της ελεύθερης άσκησης της πρακτικής τους απ' ενός, και τους περιορισμούς που επιβάλλονται από το σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης».

Από το 1984 συστάθηκε στους κόλπους της Σουηδικής Ψυχαναλυτικής Εταιρείας μια επιτροπή διαπραγμάτευσης με το κράτος για να διεκδικήσει, εκτός των άλλων, τη δωρεάν επιστημονική κατάρτιση των ψυχαναλυτών και κυρίως για να επιδιώξει την εναρμόνιση των νομικών κανόνων με την ψυχαναλυτική ηθική. Η ίδια η ύπαρξη της επιτροπής αυτής δείχνει την αμφιλογία στις σχέσεις ψυχαναλυτών και κράτους, ακόμα και σε μια χώρα όπου η «επιστημοποίηση» είναι

γεγονός αδιαφιλονίκητο.

Ιταλία: μεταβατική περίοδος

Στην Ιταλία όλα άλλαξαν πρόσφατα, με την ψήφιση το Φεβρουάριο του 1989, ενός νέου νόμου που ρυθμίζει την άσκηση της ψυχοθεραπείας και θεσμοθετεί μια επαγγελματική τάξη ψυχοθεραπευτών. Εδώ θα περιοριστούμε κατ' ανάγκη σε μίαν απλή αναφορά σε μια κατάσταση όπου τίποτε δεν είναι ακόμη οριστικό. Μια επιτροπή διορισμένη από το Υπουργείο Ανώτατης Εκπαίδευσης, έχει επιφορτιστεί με τον προσδιορισμό των νομικών κριτηρίων για την αναγνώριση των σχολίων, ιδιωτικών ή δημοσίων, των εξουσιοδοτημένων να εκπαιδεύουν επίσημα τους ψυχοθεραπευτές, συμπεριλαμβανομένων και των ψυχαναλυτών. Τα πάντα είναι υπό συζήτηση. Ο ιταλικός νόμος προσδιορίζει τις προϋποθέσεις για την πρόσβαση στο επάγγελμα του ψυχοθεραπευτή, ανοιχτό μόνο σε γιατρούς και ψυχολόγους εγγεγραμμένους στο επαγγελματικό τους σωματείο, οι

οποίοι πρέπει να έχουν φοιτήσει επί τέσσερα χρόνια σε ειδικευμένη σχολή. Δεν τίθεται ωστόσο θέμα συμμετοχής του κράτους στα έξοδα των θεραπειών. Και εδώ οι ψυχαναλυτές βλέπουν να απειλείται η ταυτότητά τους: είναι υποχρεωμένοι να δεχθούν την ένταξή τους σ' ένα υποσύνολο μοιρασμένο ανάμεσα στην ιατρική και την ψυχοθεραπεία.

Γαλλία: επιστροφή στον Φρόντ

Στη Γαλλία, απόντος κάθε νομικού πλαισίου σχετικού με το επάγγελμα του ψυχαναλυτή, η μεγαλύτερη και εμφανέστερη σύγκλιση επικρατεί, από τη μια, μεταξύ ψυχολόγων, ψυχοθεραπευτών και ψυχαναλυτών, και, από την άλλη, μεταξύ των ίδιων των ψυχαναλυτών, που έχουν ριζικά διασπαστεί σε διαφορετικές εταιρείες, ενώσεις και σχολές. Μια κατάσταση εντελώς συγκεχυμένη, στην οποία αντέδρασαν ο Serge Leclair, από τους πρώτους λακανικούς ψυχαναλυτές, και οι συνάδελφοί του, προτείνοντας τον περασμένο Δεκέμβριο σε όλους τους Γάλλους ψυχαναλυτές τη σύσταση ενός «τακτικού συμβουλίου ψυχαναλυτών».

Θέλουν να αποφύγουν δυο «σκοπέλους»: Πρώτον, τον κίνδυνο να διαχυθεί η ψυχανάλυση σε άλλες πρακτικές, ξένες προς αυτήν, με τις οποίες όμως τείνουν όλο και περισσότερο να την εξομοιώνουν. Δεύτερον, το ενδεχόμενο να «κρατικοποιηθεί» η ψυχανάλυση στη Γαλλία κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Αυτό το «τακτικό συμβούλιο» θα λειτουργούσε ως «συνδυακός κρίκος μεταξύ του κράτους και των ψυχαναλυτών» και θα «όφειλε ειδικότερα να διασφαλίσει και να εγγυηθεί την μη-παρέμβαση του κράτους και της διοίκησης (της κοινωνικής ασφάλισης, για παράδειγμα) σε μια σχέση εξ ορισμού απόρρητη και προσωπική (...) να επιβεβαιώσει, να υποστηρίξει και

να προασπίσει τον ειδικό και ιδιότυπο χαρακτήρα της ψυχαναλυτικής ηθικής (...) και να προσδιορίσει τη διαφορά ανάμεσα στην ψυχαναλυτική και την ιατρική πράξη» (απόσπασμα από το κείμενο όπου προτείνεται η σύσταση ενός «τακτικού συμβουλίου ψυχαναλυτών»).

Η πρόταση αυτή αντιτίθεται σαφώς στα συστήματα που ισχύουν ήδη σε άλλες χώρες. Αποσκοπεί, κατά κάποιον τρόπο, στην επισημοποίηση της ψυχανάλυσης επιδιώκοντας όμως να αποφύγει τις συνέπειες της επισημοποίησης που παρατηρούνται αλλού. Προκάλεσε ωστόσο τη γενική κατακραυγή και μια έντονη δημόσια αντιπαράθεση που έφερε στην επιφάνεια όλους τους συνυφασμένους με την ιστορία της ψυχανάλυσης στη Γαλλία ανταγωνισμούς, που σχετίζονται κυρίως με το ρόλο του Jacques Lacan: έχοντας συγκρουστεί με τη Διεθνή Ψυχαναλυτική Ένωση, που έως τότε θεωρείτο η μόνη φροϋδική ορθοδοξία, ο Lacan μετέβαλε αυτούς καθαυτούς τους όρους της διαμάχης.

Θυμίζουμε ότι η Ψυχαναλυτική Εταιρεία των Παρισίων (SPP) ιδρύθηκε το 1926 και πολύ γρήγορα έγινε δεκτή στην Διεθνή Ψυχαναλυτική Ένωση. Η εταιρεία είχε τότε 490 περίπου μέλη, με πρόεδρο τον Andre Green. Το 1953 με αφορμή τη δημιουργία του Ινστιτούτου Ψυχανάλυσης (παραρτήματος της SPP, επιφορτισμένου με την εκπαίδευση νέων ψυχαναλυτών), οι Lacan, Lagache, Dolto και κάποιοι ακόμη παραιτούνται. Οι θεωρητικές απόψεις του Lacan και η τεχνική του των σύντομων συνεδριών, έρχονται σε αντίθεση με τις πρακτικές που ίσχυαν στην εταιρεία. Οι διαφωνούντες ιδρύουν τότε την Γαλλική Εταιρεία Ψυχανάλυσης (SFP) και προσπαθούν να πετύχουν την αναγνώρισή της από τη Διεθνή Ψυχαναλυτική Ένωση. Ο Serge Leclaire αναλαμβάνει τις διαπραγματεύσεις, που θα διαρκέσουν δέκα περίπου χρόνια μέχρι τη διάλυση της SFP και τη γέννηση δύο νέων ομίλων: της Ψυχαναλυτικής Ένωσης της Γαλλίας (APF), αναγνωρισμένης από την Δ.Ψ.Ε., με τους Lagache, Laplanche, Pontalis και άλλους, και την Φροϋδική Σχολή των Παρισίων, (EFP, 1964), μη-αναγνωρισμένη από την Δ.Ψ.Ε. – από την οποία ο Lacan θα πει ότι τον εξοστράκισαν – με ιδρυτή τον Lacan, και τους Leclaire, Dolto, Perrier κ.α.

Η θεσμική όσο και θεωρητική ετεροδοξία του Lacan, αναστάτωσε το γαλλικό τοπίο εισάγοντας έναν άλλο πόλο ψυχαναλυτικής νομιμότητας. Με σύνθημα την «επιστροφή στον Freud», προτείνει μιαν εκ νέου ανάγνωση των θεμελιωδών κειμένων η οποία στοχεύει στην εκ νέου αμφισβήτηση της ορθοδοξίας της Δ.Ψ.Ε. Προπάντων όμως, μελετώντας τη θέση, τον ρόλο, την ηθική, την επιθυμία του ψυχανα-

λυτή, διαδηλώνει την απόλυτη αυτονομία της ψυχανάλυσης και προσαθεί να θεμελιώσει την νομιμότητα του αναλυτή στην ίδια την ψυχανάλυση, και όχι σε μια οποιαδήποτε γνώση, η οποία με τη σειρά της επικυρώνεται από την ιατρική ή την ψυχολογία: «Ο ψυχαναλυτής αυτο-επικυρώνεται».

Το «έργο» της ψυχανάλυσης, οι επιπτώσεις μιας «μεταβίβασης», και η ανακάλυψη του ιδιαίτερου της *ασυνείδητου*, δεν μπορούν να αναχθούν σ' ένα άθροισμα αποκτημένων γνώσεων. Ο ψυχαναλυτής δεν αντλεί το κύρος του από τέτοιες γνώσεις, αλλά από την υποκειμενική εμπειρία που συνιστά η δική του ανάλυση. Ο Lacan επεξεργάζεται μια διαδικασία, την αποκαλούμενη «διαβατήρια» διαδικασία, στο πέρασ της οποίας ο αναλυόμενος μπορεί να ονομαστεί αναλυτής.

Μολονότι σκιαγραφήθηκαν βιαστικά, βλέπουμε ότι αυτές οι λακανικές επινοήσεις και καινοτομίες αποσκοπούν όλες στη διατράνω-

ση της ανεξαρτησίας των ψυχαναλυτών και την άρνηση κάθε απορρόφησης από την ιατρική κατά κύριο λόγο, αλλά επίσης και από το κράτος. Η «τακτική» πρωτοβουλία του Leclaire να προτείνει μιαν αναστολή των ιστορικών σχισμάτων, βρίσκει αντίθετους τόσο τους λακανικούς, που βλέπουν αρνητικά την ιδέα μιας επαγγελματικής τάξης και μιαν ενδεχόμενη συμμαχία με την Διεθνή Ψυχαναλυτική Ένωση, όσο και τα μέλη της Ψυχαναλυτικής Εταιρείας των Παρισίων: ο Andre Green δήλωσε στο γαλλικό τύπο πως οι αρχές της ΔΨΕ είναι οι μόνες εγγυήσεις σοβαρότητας και ομοιομορφίας σε ό,τι αφορά στην κατάρτιση των αναλυτών.

Ο αριθμός των Γάλλων ψυχαναλυτών είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με ακρίβεια: πολλοί ψυχαναλυτές δεν είναι εγγεγραμμένοι πουθενά και οι αριθμοί ποικίλλουν ανάλογα με τα κριτήρια της μέτρη-

σης (μεταξύ των 950 και 2300, συμπεριλαμβανομένων όλων των τάσεων, κατά τον Leclaire γύρω στους 1000, από τους οποίους 492 είναι μέλη της Ψυχαναλυτικής Εταιρείας των Παρισίων, κατά τον Andre Green). Όπως κι αν έχει το πράγμα, οι ψυχαναλυτές είναι περισσότεροι στη Γαλλία από οπουδήποτε αλλού στην Ευρώπη. Πρωτείο που υπογραμμίζει τη σημασία του λακανικού κινήματος στο γαλλικό τοπίο, μπορεί όμως και να ερμηνευθεί ως πληθωρισμός οφειλόμενος στην απουσία νομικού πλαισίου.

Το ότι πρόκειται για μια ιδιότυπη αντιπαράθεση, που θίγει ζητήματα εξουσίας είναι βέβαιο. Πάντως το κεφαλαιώδες πρόβλημα της αναγνώρισης από το κράτος, παίρνει τέτοιες προεκτάσεις και ανακινεί τέτοια θέματα, ώστε να μη μπορεί να αντιμετωπισθεί σαν ένα απλό συντεχνιακό πρόβλημα. Τόσοι διαφορετικοί λόγοι και τόσες

πρακτικές γύρω από μια μόνο λέξη, την ψυχανάλυση; Η απίστευτη πολυπλοκότητα της κατάστασης αυτής, που συνδέεται με τις εθνικές παραδόσεις και τα ιστορικά σχίσματα, αρκεί για να μας κάνει να πιστέψουμε πως δεν μπορούμε πλέον να μιλάμε για την ψυχανάλυση, αλλά μόνο για τους ψυχαναλυτές.

Και όμως, η Ευρώπη των Δώδεκα, καθιερώνοντας κατ' αρχήν την νομοθετική εναρμόνιση, υποχρεώνει τους ψυχαναλυτές να ξανα-αεφτούν τη θέση και το ρόλο τους μέσα στο νέο αυτό περιβάλλον. Σήμερα, ένας Γερμανός, μέλος της Διεθνούς Ψυχαναλυτικής Ενώσεως, κάνει λόγο για «συμπτώματα κατάπτωσης» της ψυχανάλυσης. Στην Ιταλία αντιπαρατίθενται από καιρό γύρω από τη συγκρότηση μιας επαγγελματικής τάξης και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων της· η Σουηδία θεσπίζει μια επιτροπή διαπραγματεύσεων με το κράτος. Και η Μεγάλη Βρετανία όμως δεν φαίνεται να έχει λύσει το πρόβλημα, παρά τη συγκρότηση ενός φόρουμ για την προώθηση του σχετικού διαλόγου, όπως η συνδιάσκεψη του Rugby.

Παντού επικρατεί η ίδια ανησυχία. Όπου παρεμβαίνει το κράτος, νομοθετεί για την ψυχοθεραπεία και όχι για την ψυχανάλυση. Ο κίνδυνος της διάλυσης είναι παντού ο

ίδιος, αν και είναι διαφορετικές οι αιτίες που τον προκαλούν, και η αβεβαιότητα σε σχέση με το σύνολο των ψυχοθεραπευτών είναι κοινή διαπίστωση. Το ζήτημα της Ευρώπης ανακινεί την διαμάχη και υποχρεώνει επιτέλους τους ψυχαναλυτές να αναμετρηθούν με κοινά προβλήματα, χωρίς αμφιβολία τα πλέον ουσιώδη, προβλήματα που η διάσταση μεταξύ των διαφορετικών παραδόσεων επιτρέπει να παρακάμπτονται, και τα οποία προκύπτουν από την αντιπαράθεση των ολοσδιόλου αντίθετων αντιλήψεων που οι ψυχαναλυτές που ανήκουν σε διαφορετικές εθνικές παραδόσεις έχουν για τη σχέση ανάμεσα στην ψυχανάλυση και το κράτος.

Μετάφραση από τα γαλλικά: Παναγιώτα Πανταζή
(Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης -
Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Επιθεώρηση *Liber*, τεύχος 6, Δεκέμβριος 1990.

